

Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:50 Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott. I betänkandet behandlas vidare 12 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007–2009.

I propositionen föreslås att åtalspreskription, påföljdspreskription och absolut preskription för mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp avskaffas beträffande vuxna lagöverträdare. Även försök till mord, dråp, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp undantas beträffande vuxna lagöverträdare från preskription enligt förslaget.

Det föreslås att uppgifter i spårregistret som hänför sig till mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp ska gallras senast sjuttio år efter registreringen i stället för som i dag, trettio år.

Vidare föreslås att preskriptionstiden för könsstympning som begås mot barn förlängs på så sätt att preskriptionstiden börjar löpa först den dag barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Ändringen föreslås också omfatta försök till sådant brott.

Justitieutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010. Ändringarna såvitt gäller avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott respektive förlängning av preskriptionstiden för könsstympning av barn föreslås gälla också för begångna brott som vid lagens ikraftträdande ännu inte har preskriberats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	6
Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Motioner väckta under de allmänna motionstiderna 2007–2009	6
Utskottets ställningstagande	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	9
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	9
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott

Riksdagen antar

- a) utskottets förslag i bilaga 3 till lag om ändring i brottsbalken,
- b) regeringens förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:50 i denna del och avslår motionerna 2007/08:Ju249, 2007/08:Ju250, 2008/09:Ju342, 2008/09:Ju379 yrkande 53, 2008/09:Ju382, 2009/10:Ju202, 2009/10:Ju208, 2009/10:Ju231, 2009/10:Ju296, 2009/10:Ju308, 2009/10:Ju392 och 2009/10:Ju427 yrkande 15.

Stockholm den 19 januari 2010

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Ulrika Karlsson i Uppsala (m), Johan Linander (c), Elisebeht Markström (s), Johan Pehrson (fp), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd) och Mehmet Kaplan (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 4 januari 2006 fick en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med en översyn av reglerna om preskription för vissa allvarliga brott (Ju2006:B). I uppdraget ingick att överväga ändrade regler om preskription för vissa allvarliga brott, i första hand vissa internationella brott och brott som innefattar uppsåtligt dödande, att analysera hur sådana regler bör utformas, att analysera de följdfrågor som en ändring av preskriptionsbestämmelserna för vissa brott medför samt att lämna konkreta författningsförslag utifrån dessa överväganden och redovisa kostnadskonsekvenser och förslag till finansiering av lämnade förslag. Utredaren överlämnade i januari 2007 departementspromemorian Preskription vid allvarliga brott (Ds 2007:1), nedan benämnd promemorian. Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2007/1362/L5).

Frågan om avskaffande av preskription av internationella brott har även behandlats i andra sammanhang. Den 12 oktober 2000 gavs en särskild utredare i uppdrag att se över den svenska lagstiftningen om straffrättsligt ansvar för internationella brott och om svensk straffrättslig domsrätt (dir. 2000:76). Utredningen, som antog namnet Internationella straffrättsutredningen, presenterade i november 2002 sina förslag i betänkandet Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98). Utredningen lämnade såvitt nu är i fråga förslag om att det, med bestämmelserna i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan) som främsta förebild, ska införas en ny svensk lag om internationella brott och att brotten folkmord, ett nytt brott mot mänskligheten och allvarliga krigsförbrytelser i denna lag ska undantas från reglerna om preskription. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2002/7754/L5).

I detta lagstiftningsärende behandlas de förslag som lagts fram i promemorian samt det förslag i betänkandet som avser avskaffande av preskription för folkmord och folkrättsbrott. Betänkandets förslag i övriga delar är under beredning i Regeringskansliet.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Lagrådet har ansett att skälen för den föreslagna övergångsbestämmelsen är av sådan natur att det kunnat acceptera dem, trots de betänkligheter av principiell art som förslaget ger upphov till. I övrigt har Lagrådet lämnat förslagen utan erinran.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas tolv motionsyrkanden väckta under de allmänna motionstiderna 2007–2009. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

I propositionen lämnas bl.a. ett ändringsförslag i fråga om 35 kap. 4 § brottsbalken. Denna paragraf är föremål för ändringsförslag även i proposition 2009/10:70 Barnpornografibrottet som riksdagen ska besluta om senare under våren 2010. För att uppnå en lagteknisk samordning har justitieutskottet överlämnat lagförslaget i denna del till konstitutionsutskottet. Av lagtekniska skäl lägger utskottet i bilaga 3 vidare fram ett eget lagförslag avseende 35 kap. 2 § brottsbalken. Förslaget överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Utskottets överväganden

Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag i nu behandlad del samt avslår motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att åtalspreskription, påföljdspreskription och absolut preskription för mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp avskaffas beträffande vuxna lagöverträdare. Även försök till mord, dråp, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp undantas beträffande vuxna lagöverträdare från preskription enligt förslaget.

Det föreslås att uppgifter i spårregistret som hänför sig till mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp ska gallras senast sjuttio år efter registreringen i stället för som i dag, trettio år.

Vidare föreslås att preskriptionstiden för könsstympning som begås mot barn förlängs på så sätt att preskriptionstiden börjar löpa först den dag barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Ändringen föreslås också omfatta försök till sådant brott.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010. Ändringarna såvitt gäller avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott respektive förlängning av preskriptionstiden för könsstympning av barn föreslås gälla också för begångna brott som vid lagens ikraftträdande ännu inte har preskriberats.

Motioner väckta under de allmänna motionstiderna 2007–2009

I motion 2007/08:Ju249 (c) anförs att när det gäller frågan om preskription bör en åtskillnad göras mellan fall där det inte finns någon misstänkt och fall där en person är efterlyst i sin frånvaro.

I motion 2007/08:Ju250 (m) framhålls behovet av gemensamma preskriptionsregler inom EU.

Tidpunkten för beräkning av preskriptionstiden för grov fridskränkning av barn eller grov misshandel av barn behandlas i motion 2008/09:Ju342 (s). Enligt motionärerna bör preskriptionstiden inte börja löpa förrän den tidpunkt då målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

I motion 2008/09:Ju382 (m) anförs att reglerna bör ändras så att en brottsling inte slipper avtjäna sitt straff i de fall han eller hon rymt och hållit sig borta under tillräckligt lång tid.

I motion 2009/10:Ju202 (c) framförs krav på att preskriptionstiden för mord bör tas bort. Vidare framförs i motionerna 2009/10:Ju208 (s), 2009/10:Ju231 (s), 2009/10:Ju296 (kd), 2009/10:Ju308 (s), 2009/10:Ju392 (m) att preskriptionstiden för grova brott bör tas bort.

Slutligen framförs i motionerna 2008/09:Ju379 (s) yrkande 53 och 2009/10:Ju427 (s) yrkande 15 att preskriptionstiden för allvarliga brott bör tas bort samt att detta även ska gälla mord som begåtts före ikraftträdandet av lagen, dock inte redan preskriberade fall.

Utskottets ställningstagande

Propositionen har inte föranlett något motionsyrkande eller några andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet har dock valt att här behandla ett antal motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007–2009 som anknyter till lagstiftningsärendet.

De nu gällande reglerna om straffrättslig preskription motiveras främst av rättspolitiska, humanitära och praktiska skäl. Det är inte lika angeläget att gamla brott blir bestraffade som att så sker med brott som ännu är aktuella i människors medvetande, och statens straffanspråk bör inte heller upprätthållas under obegränsad tid. Det har också ansetts rimligt att den som efter ett brott har varit laglydig under en längre tid ska kunna känna sig trygg och inte behöva riskera att den existens han eller hon byggt upp åt sig går till spillo på grund av brottet. Ytterligare ett motiv bakom reglerna är att det kan vara förenat med svårigheter att utreda och föra bevisning om ett brott som begåtts för lång tid sedan. Även kraven på rätts-säkerhet och effektivitet talar således för att gamla brott preskriberas. Utskottet anser i likhet med regeringen att de grundläggande skälen för denna ordning fortfarande äger giltighet. Utgångspunkten bör alltså vara att brott ska preskriberas och att det endast är för vissa allvarliga brott som det kan finnas skäl att överväga förändringar. Vidare anser utskottet att principen om ett samband mellan brottens straffskala och preskriptionstidens längd som huvudregel bör gälla även i fortsättningen.

Samtidigt har samhället utvecklats och därmed har bl.a. synen på viss typ av brottslighet förändrats under årens lopp. Det finns givetvis ett starkt allmänt intresse av att brott inte förblir ostraffade – i synnerhet gäller det för mycket allvarliga brott. Som regeringen utförligt redovisar har vidare en viktig utveckling skett såvitt gäller de allvarligaste internationella brotten. Sverige har ratificerat Romstadgan och som anförs i propositionen finns det ett starkt intresse av att svensk lagstiftning medger lagföring för allvarliga internationella brott på motsvarande sätt och i samma utsträckning som gäller enligt den internationella ordning som Sverige verkat för. Härtill kommer att möjligheterna att utreda gamla brott förbättrats genom

användning av ny dna-teknik. Av de skäl som regeringen anfört finns det därför anledning att göra förändringar i preskriptionsreglerna för vissa, mycket allvarliga, brott. Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag när det gäller vilka brott som ska undantas från preskription.

Även när det gäller frågan om utgångspunkten för beräkning av preskriptionstid för könsstympning av barn tillstyrker utskottet regeringens förslag. I detta sammanhang vill utskottet återigen påpeka att 35 kap. 4 § brottsbalken är föremål för ändringsförslag i proposition 2009/10:70 Barnpornografibrottet som riksdagen ska besluta om senare under våren 2010. För att uppnå en lagteknisk samordning har det nämnda lagförslaget överlämnats till konstitutionsutskottet.

När det gäller frågan om de föreslagna lagändringarna ska ges en retroaktiv tillämpning framgår av 12 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken, förkortad BrP, att huvudregeln är att ändrade regler om preskription inte ska gälla för brott som begåtts innan de nya reglerna trätt i kraft. Eftersom 2 kap. 10 § regeringsformen, som innehåller ett förbud mot retroaktiv strafflagstillämpning, inte anses skydda 12 § BrP är det dock möjligt att ändra regeln genom vanlig lag. Utskottet delar regeringens uppfattning att möjligheten att göra avsteg från huvudregeln i 12 § BrP ska tillämpas med återhållsamhet. De skäl som regeringen framfört för en retroaktiv tillämpning av de föreslagna ändringarna är emellertid så starka att utskottet tillstyrker en sådan tillämpning, förutsatt att brottet inte preskriberats enligt äldre bestämmelser.

Utskottet tillstyrker även i övrigt propositionen. Motionerna får anses i huvudsak tillgodosedda med förslagen i propositionen och avstyrks.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:50 Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i polisdatalagen (1998:622).

Lagförslag 1 behandlas i annat sammanhang vad avser 35 kap. 4 §.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Ju249 av Lennart Pettersson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om preskription av brott.

2007/08:Ju250 av Lars Elinderson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av gemensamma preskriptionsregler för brott inom Europeiska unionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ju342 av Eva-Lena Jansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja preskriptionstiden för grov fridskränkning eller grov misshandel av barn.

2008/09:Ju379 av Mona Sahlin m.fl. (s):

53. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort preskriptionstiden för allvarliga brott.

2008/09:Ju382 av Jeppe Johnsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om preskription av brott vid rymning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Ju202 av Jörgen Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa preskriptionstiden för mord.

2009/10:Ju208 av Hans Hoff (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort preskriptionstiden för grova brott.

2009/10:Ju231 av Lennart Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa preskriptionstiden vid allvarliga brott.

2009/10:Ju296 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över reglerna för den straffrättsliga preskriptionen.

2009/10:Ju308 av Krister Örnfjäder (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om preskriptionstid.

2009/10:Ju392 av Patrik Forslund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa preskriptionstiden för grova brott.

2009/10:Ju427 av Thomas Bodström m.fl. (s):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om preskriptionstiden.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 35 kap. 4 § ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 35 kap. 2 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.2 §¹

Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,
2. folkrättsbrott enligt 22 kap. 6 § andra stycket,
3. folkmord enligt 1 § lagen (1964:169) om straff för folkmord,
4. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller
5. försök till brott som avses i 1, 3 eller 4.

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjugoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

4 §²

De i 1 § bestämda tiderna skall räknas från den dag brottet begicks. Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller

De i 1 § bestämda tiderna ska räknas från den dag brottet begicks. Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller

¹ Tidigare 2 § upphävd genom 1975:667.

² Senaste lydelse 2005:90.

försök till sådana brott *skall* de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma *skall* gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Om vid bokföringsbrott, som ej är ringa, den bokföringsskyldige inom fem år från brottet har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, skall tiden räknas från den dag då detta skedde. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *skall* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

försök till sådana brott *ska* de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma *ska* gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ *samt i 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor* eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Vid bokföringsbrott som inte är ringa ska tiden räknas från den dag då den bokföringsskyldige har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, om detta skett inom fem år från brottet. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *ska* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. Bestämmelserna i 35 kap. 2 § och 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2 Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)

Härigenom föreskrivs att 27 § polisdatalagen (1998:622) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §³

Uppgifter i DNA-registret *skall* gallras senast när uppgifterna om den registrerade gallras ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister.

Uppgifter i utredningsregistret *skall* gallras senast när uppgifterna om den registrerade får föras in i DNA-registret eller när förundersökning eller åtal läggs ned, åtal ogillas, åtal bifalls men påföljden bestäms till enbart böter eller när den registrerade godkänt ett straffföreläggande som avser enbart böter.

Uppgifter i *spårregister* *skall* gallras senast trettio år efter registreringen.

Uppgifter i DNA-registret *ska* gallras senast när uppgifterna om den registrerade gallras ur belastningsregistret enligt lagen (1998:620) om belastningsregister.

Uppgifter i utredningsregistret *ska* gallras senast när uppgifterna om den registrerade får föras in i DNA-registret eller när förundersökning eller åtal läggs ned, åtal ogillas, åtal bifalls men påföljden bestäms till enbart böter eller när den registrerade godkänt ett straffföreläggande som avser enbart böter.

Uppgifter i *spårregistret* *ska* gallras senast trettio år efter registreringen. *Sådana uppgifter ska dock gallras senast sjuttio år efter registreringen om uppgifterna hänför sig till utredningar om*

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 § brottsbalken,
2. folkrättsbrott enligt 22 kap. 6 § andra stycket brottsbalken,
3. folkmord enligt 1 § lagen (1964:169) om straff för folkmord,
4. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller
5. försök till brott som avses i 1, 3 eller 4.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

³ Senaste lydelse 2005:877.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs att det i brottsbalken ska införas en ny paragraf, 35 kap. 2 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

35 kap.

2 §

Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

- 1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,*
- 2. folkrättsbrott enligt 22 kap. 6 § andra stycket,*
- 3. folkmord enligt 1 § lagen (1964:169) om straff för folkmord,*
- 4. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller*
- 5. försök till brott som avses i 1, 3 eller 4.*

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjuogoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
 2. De nya bestämmelserna tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.